

*Борислав Ђуровић**

СПОЉНА ПОЛИТИКА РУСИЈЕ И ГЛОБАЛНА КРИЗА

Резиме

Последњих тридесет година руска држава и друштво прошли су и преживели изузетне тешкоће и искушења. Економска криза осамдесетих година, довела је до структуралне кризе и распада Совјетског Савеза, следио је колапс друштва деведесетих, да би након успешне осмогодишње обнове и прогреса Русија ушла у светску економску кризу. Стицајем историјских околности убрзо је из једне политичке и економске кризе ушла у другу, пре него што је успела да доврши изградњу свог новог економског идентитета на основу већ изграђеног политичког идентитета. Мало је земља у свету које су преживеле тако драматичне преображаје као Русија у последњим деценијама.

Кључне речи: глобална криза, сфере утицаја, национални интерес, Русија, Путин, Грузијски рат

1. Последњих тридесет година руска држава и друштво прошли су и преживели изузетне тешкоће и искушења. Економска криза осамдесетих година довела је до структуралне кризе и распада Совјетског Савеза, следио је колапс друштва деведесетих, да би након успешне осмогодишње обнове и прогреса, Русија ушла у светску економску кризу. Стицајем историјских околности убрзо је из једне политичке и економске кризе ушла у другу, пре него што је успела да доврши

* Професор Филозофског факултета у Новом Саду, у пензији

свој нови економски идентитет, као основу већ изграђеног политичког идентитета. Мало је земља у свету које су преживеле тако драматичне преображаје.

Криза, започета као финансијска, убрзо прерасла у економску, шири се као природна непогода у све поре друштвеног живота. Неизвесно је колико ће трајати, непознато је какав ће систем економских и политичких односа из ње произаћи. Извесно је само да је глобална, да хара и сеје неизвесност, страх и беду за већину становништва. Криза није само узрок и извор многих економских поремећаја и тешкоћа, она истовремено условљава и доприноси рашчишћавању међународних односа насталих победом неолиберализма у хладном рату. Најкраће речено она значи *почетак* краја хегемоније Запада и пре свега Сједињених Држава, крај униполарног света.

Актуелна економска криза озбиљно је довела у питање модел и владавину једног светског центра. Постоје очекивања и нада да принцип силе који се хранио превентивним ратовима и двоструким стандардима буде замењен принципом споразумевања и толеранције. У том оквиру сагледавамо место и улогу нове спољнополитичке оријентације Русије.

2. Након колапса Совјетског Савеза, Русија је престала да буде не само суперсила него у ствари и било каква сила. Деведесетих година она је свој крст носила с мазохистичким уверењем да је такву судбину и заслужила. Латинска мудрост гласи – *volenti non fit iniuria*, тј. ономе који пристаје не наноси се неправда. **За** Русију су катастрофалне деведесете у неким аспектима биле горе и теже него Други светски рат. Према Примакову, она је на економском и социјалном плану изгубила 2,5 пута више него у том рату. Стога је третирана као поражена страна/земља у хладном рату, политички не само игнорисана, него потцењивана и уцењивана. Захваљујући атомском потенцијалу очувала је своју целовитост, а и то је било озбиљно доведено у питање.

Током осам година Путиновог председниковања Русија је доживела привредни процват, успон. Девизне резерве повећане су са 12 на 541 милијарду долара; Буџет је удесеторостручен; БДП је увећан за 6,5 пута, стамбена изградња два, а пољопривредна производња три пута. Установљен је и стабилизациони фонд са 162 млрд. долара. По укупном оби-

му привреде Русија заузима девето место у свету, има треће по величини девизне и златне резерве, једна је од водећих актера у међународној енергетској политици: 2008. избила је на прво место у свету по производњи нафте, а у производњи гаса одавно је водећа. Уз то, одметнуте провинције враћене су под руску власт, осамостаљени губернатори уклоњени, а тајкуни умирени и упристојени. И што је најважније, друштво је повратило самопоштовање и самопоуздање. То је унутрашњи темељ, изграђен након изузетног урушавања и понижавања руског друштва и државе током деведесетих година, који је постао чврста основа новог курса руске спољне политике.

3. Сједињене Државе су успеле да искористе вакуум између пропасти СССР-а и успона нове Русије да би се, супротно обећањима датим Горбачову, приближили границама Русије. Далекосежни циљ био је „окружавање“ Русије које се спроводи ширењем НАТО-а на простору бивших совјетских република од Балтика, преко Украјине и Грузије до средњоазијских република. У мери у којој би НАТО успео да у своју мрежу увуче Казахстан, Киргизију, Туркменистан и Узбекистан, то би имало значајне политичке и геостратешке последице. Прво, то би значило међусобну изолацију три кључна регионална (па и светска) фактора Русије, Кине и Ирана, с обзиром да их ове републике територијално повезују и тако формирају једну значајну евроазијску целину. Уз то, оне поседују богате изворе нафте и гаса. Друго, у том случају престале би да постоје две значајне регионалне структуре: Организација колективног уговара за безбедност и Шангајска организација за сарадњу, чије су чланице наведене земље. Треће, НАТО би успоставио контролу над трансферзалом Балтик – Централна Азија. За сада, услед одлучног супростављања Русије и Кине ови планови су блокирани.

На иницијативу Пољске и Шведске, после рата у Грузији, Европска унија понудила је Белорусији, Украјини, Молдавији, Грузији, Јерменији и Азербејџану тзв. „источно партнерство“ којим би се створио, као противтежа Заједници независних држава, „појас стабилности“ око Русије под сопственом контролом. ЕУ овим земљама нуди разне преференцијале: зоне слободне трговине, укидање виза и тесну сарадњу у области енергетике, под условом да своје законе

ускладе са онима из ЕУ, реформишу привреду и остваре демократски напредак. Томе претходи финансијска помоћ од шестсто милиона евра током две године. Све то уз упозорење да се не могу надати скором уласку у Унију и предложено партнерство је нека врста компезације за то. Очигледна је прагматичност и маштовитост креатора евроатлантске политике у проналажењу форми за повезивање разних земаља са њиховом политиком, а такође и усмереност те политике ка Истоку. Те „повлашћено партнерство“ за Турску, „регионално повезивање“ за земље Западног Балкана и последња „креација“ – „источно партнерство“ за суседе Русије.

У извештају познатих експерата под насловом „Исправан правац политике САД према Русији“, израђеном на захтев председника Обаме пред сусрет са председником Медведевим, у једној од 19 смерница за изградњу нових односа са Москвом стоји да „САД мора да се супростави било каквим покушајима Русије да успостави сфере утицаја у Европи или било где у Евроазији, укључујући спречавање других земаља у њиховом праву да ступе у НАТО“. Где су извори и узроци такве аутистичне политике која у име демократије другима забрањује оно шта себи дозвољава? Шта је ту „нова“ а шта „исправна политика“? Питања и чуђења би се могла наставити... Да ли се ради о тријумфализму победника, политичком и идеолошком фундаментализму - или нечем трећем?

Ових дана је америчкој јавности представљена и прогноза ЦИА под називом „2025. година. Свет после кризе“. Она предвиђа да ће се у наредним годинама десити велико „преливање богатства и економског утицаја са Запада на Исток“, а да „Русија има потенцијал да 2025. буде богатија, моћнија и сигурнија у себе“.

Нејасно је како ће се по тим питањима поставити и понашати нова администрација Барака Обаме. Већ изражена жеља за активнијом интервенцијом у Авганистану, ради уништења талибана, захтевала би или војну и политичку контролу над непосредним географским окружењем Авганистана, а то ће рећи над наведеним земљама или сарадњу са Русијом и Кином, односно Шангајском организацијом ради борбе против талибана. Одабрана стратегија утицаће и на однос између Русије и САД.

4. Стратешки план Стејт департмента за период 2007-2012. године великим делом посвећен је циљевима дипломатије САД у Русији и на постсовјетском простору, са израженим незадовољством ситуацијом у Русији и жељом да је промене. Један од основних задатака плана је „узвраћање на негативно руско понашање“ које се по њима огледа у: све већој централизацији власти, притисцима на невладине организације и цивилно друштво, растућој улози владе у економији, ограничавању медијских слобода, подршци сепаратистичким регионима у Грузији и Молдавији, монополистичком коришћењу енергије ради вршења притиска на суседне државе и стицања контроле над инфраструктурном и стратешком имовином, те продају оружја Ирану, Сирији и Венецуели. Укратко, они не виде ништа позитивно у руској политици. Сваки сличан приговор америчкој унутрашњој или спољној политици био би третиран и одбачен као непримерено и недозвољено мешање у унутрашње послове. Уз идеолошку ригидност, познату из неких других времена, прокламује се да „свет не треба прихватити таквим какав јесте, већ треба настојати да се он промени у жељеном правцу, у духу америчких либералних вредности које прерастају у универзалне“. Коначно, да не би било ни трунке сумње о чему се ради, у плану се тврди: “У данашњем свету није могуће утврдити прецизне границе између интереса наше безбедности, наших развојних напора и наших демократских идеала“. И све то у име и у интересу демократије и човечанства.

Америчка званична политика и већи део интелектуалне елите сматра природним и неупитним америчко право на супремацију. У том погледу индикативан је наслов књиге познатог америчког професора Џозефа Наја „Приморана да предводи“ (1990) посвећена америчкој спољној политици. Чак и он подвргава оштрој критици амерички унилатерализам, сматрајући да не функционише.

Пароле: „велика демократија“, „имамо задатак светске мисије“ и сл. служе за прикривање мегаломанских аспирација. Користећи огромну економску, политичку и војну моћ, Сједињене Државе уценама, притисцима па и директном применом силе желе да читаве државе и регионе доведу у „склад“ са западним либералним вредностима. Суштина Бушове доктрине, која је очигледно још актуелна, је у про-

кламованом праву Сједињених Држава да се глобално понашају у складу са својим националним самоинтересима, без нужног усклађивања са другим земљама и институцијама; у праву да предузму унилатералну превентивну акцију против било које претпостављене безбедоносне претње, да би се нанео пораз пре него што се угрозе САД.

Доктрина о превентивном рату се кроз историју у највише случајева показала као ирационална и бесмислена. Амерички превентивни ратови на Космету, Авганистану и Ираку су то потврдили. Тешко је схватити логику Бушове доктрине о „унилатерално одлученој и превентивној самоодбрани“, осим као отворену прокламацију америчке самовоље, ароганције и ратоборности.

Често се губи из вида да се америчко „привредно чудо“ последњих деценија хранило са 1,2 милијарде долара *дневних* инвестиција страног капитала који је служио као покриће за спољни трговински дефицит (тренутно 450 милијарди долара годишње, пре кризе). Америка је једина земља која себи може да допусти такву зависност од страних инвеститора, и то зато што је после Другог светског рата долар постао валута светских резерви. Кина већ сада поседује 700 милијарди долара у америчким вредносним папирима и 2 трилиона и 300 милијарди долара америчког имовинског блага. И поред тога, Хилари Клинтон се приликом последње посете Кини залагала да Кина настави да купује њихове вредносне папире.

Наде које су рушењем Берлинског зида полагане у стварање новог света, растерећеног од идеолошких подела, уз отварање перспективе демократизације људских и међународних односа, изневерене су. Дводеценијски развој кулминирао је у неолибералном економском моделу и униполаризму у међународним односима. Сведочанство тога су и речи М. Горбачова изречене поводом пријема награде у Берлину (15.05.2007). На критичке примедбе које се на Западу изричу на рачун Путинове политике, поновљене и приликом додељивања ове награде, подсетио их је да је Јељцин уништио Совјетски Савез, да је разбио државу, уништио армију, уништио школски и здравствени систем, да људи нису имали шта да једу, и све то уз непрекидне похвале Запада. Код Руса се појавила сумња „да што ми лошије живимо, Запад појача-

ва аплаузе на адресу Јељцина“. На крају мандата Јељцин је уживао подршку свега два до три одсто становништва. Изјавио је, да је и он, као и сви Руси, захвалан Путину, с малим изузетком - да би ствари могле боље стајати на пољу цивилног друштва, због тога што они сада имају стабилну државу и на путу су да савладају хаос. Додао је, „покушајте ви да све то урадите за свега пет година!“ (НИН, 21.06.2007, стр 65).

6. За повратак Русије на светску политичку сцену значајну је улогу имала њена економска консолидација и економски напредак у чему посебну улогу имају енергенти. Раст цена енергената, уз целисходну и промишљену економску политику, обезбедио је прилив значајних финансијских средстава која су омогућила брз економски развој руског друштва. Поклапање економске кризе са драстичним смањењем цене енергената (од 170 на 45 долара по барелу) условљава додатне тешкоће у њеном превладавању. Неизвесно је колико, али финансијска криза ће успорити развојне програме Русије и утицати на животни стандард становништва.

У превладавању кризе руско друштво суочиће се са две тешкоће. Прва, велики део руског извоза чине сировине, пре свега енергенти, што земљу чини високо зависном од колебања њихових цена на светском тржишту. Друго, Русија је, такође, у низу привредних области, зависна од модерне технологије. Стога би се смањивање привредних веза са високо развијеним земљама одразило негативно на њен економски развитак. Зато је Русији потребан мир и међународни односи ослобођени монопола и диктата. Том циљу служи њена спољна политика.

7. Актуелно руско руководство сагледава потребу и значај диверсификације економије и инсистира на томе. То значи: смањење зависности од извоза сировина, развијање иновативне науке, изградњу инфраструктуре. У „Програму антикризних мера Владе РФ“ као главни проблем истиче се „још увек велика зависност од извоза природних ресурса“, уз недовољну конкурентност несировинских грана привреде и недовољну развијеност финансијског сектора. Истиче се да криза не сме бити повод за напуштање дугорочних приоритета модернизације земље, напротив тај посао мора бити активизиран и убрзан. Промена модела економског развоја

треба да буде најважнији модернизацијски задатак. Уместо „нафтног“ треба прећи на иновациони модел развоја.

8. Криза је погодила Русију јаче него што се то претпостављало. Без посла је већ око седам посто људи, а пре 6-7 месеци скоро да и није било незапослености. Реална примања су мања за око 25-30 посто. Велики економски планови одлазе у други план, што ће успорити планове о брзом економском развоју. Криза захтева улагање државе у стратешки важне привредне капацитете ради њиховог очувања. За карактер економске политике и економског система индикативан је став у „Програму антикризних мера“ да ће имовина која на тај начин буде национализована, по завршетку кризе поново бити приватизована „у интересу власника, по унапред познатим правилима, за новац“.

Утицај кризе на економска кретања, запосленост и стандард становништва је видљив и свакодневно евидентан. На први поглед он не дотиче спољну политику. Али само на први поглед. Јер, у савременом друштву економска политика је изузетно важан саставни део спољне политике, није их могуће раздвојити. Ниво привредног развоја неке земље утиче на њене спољнополитичке циљеве и могућности њихове реализације. Економски напредније земље глобално су активније и, по правилу, имају и већу војну моћ, с обзиром да је војна моћ и у функцији економског потенцијала. Комбинација економске и војне моћи условљава позицију и улогу земље у међународним односима.

9. Фебруара 2007. године Путин је изложио два основна начела спољне политике. Прво се односи на политичку позицију нове Русије, а друго на карактер спољне политике САД. Оба су међусобно повезана и условљена и представљају окосницу новог, одлучнијег и динамичнијег курса спољне политике пробуђене и оснажене Русије. Први гласи: „Русија може постојати у садашњим границама и сачувати своје конкурентске предности – једино као једна од водећих држава света са глобалним интересима“. Неколико дана касније Лавров је то допунио речима: „Русија нема империјалне амбиције и комплекс великодржавности, али ни комплекс мање вредности“. Друго начело Путин је формулисао у чувеном говору у Минхену, речима: “Како год неки улепшавали термин `униполарни свет`, он значи само једно: један центар вла-

сти, један центар силе, један центар доношења одлука. То је свет једног газде, једног суверена. Зато данас и имамо ничим необуздану, хипертрофирану употребу силе у међународним односима. Зато се игноришу и основни принципи међународног права... Кома то може да буде по вољи? Не, то је крајње опасно! Због тога нико не може да се осећа безбедним“.

Из ових, добро промишљених формулација, јасно је да се „новим курсом“: а) не прихвата униполарна доктрина и на њој заснована политика; б) захтева успостављање новог међународног поретка на мултиполарним основама; ц) инсистира на промени места и улоге Русије на светској политичкој сцени, прецизније на њеном равноправном учешћу у међународној политици.

Изненађени новим курсом, натовски инспирисана политика и средства информисања настоје да је представе и дисквалификују као повратак на совјетску империјалну политику. Супротно таквој идеологизованој представи, нови курс представља отклон у односу на совјетско доба. СССР је себе сагледавао у улози предводника социјализма и светске револуције и у том смислу имао је светске па и империјалне амбиције. Нова Русија одбацује такву политику. Последњег дана 2007. године у интервјуу „Тајму“ Путин то прецизира: „Не желимо да правимо такве грешке у будућности. Не желимо да командујемо другима. Не желимо да будемо суперсила која доминира и намеће одлуке другима. Али, желимо довољно моћи да можемо да штитимо себе и своје интересе“.

Најкраће, то је реалистична спољна политика, заснована на усклађивању националних и државних интереса, која доприноси миру и усклађивању различитих интереса у овом истовремено глобализованом, подељеном и ризичном свету. Њена је суштина у инсистирању на равноправним односима са спољнополитичким партнерима, без конфронтације, уз чврсту одбрану сопствених интереса и конструктивне дијалоге по свим спорним питањима.

Русија је поново стекла своју спољнополитичку самосвест и самосталност. У том процесу значајну улогу имају енергенти који у савременим условима више не представљају само сировину, него су и важан фактор међународних политичких односа, и с пуним правом може се говорити о енергетској дипломатији и њеној значајној улози у развоју светских

односа. У таквим условима интерес, на пример, „Гаспрома“ је и интерес Русије. Ту се политика и економика, економски и национални интереси преплићу и условљавају.

10. Реалистична спољна политика подразумева не само одрицање од илузија о сопственој величини него и обуздавање амбиција доминације светом; она такође подразумева поштовање равноправности свих субјеката на политичкој сцени без обзира на њихову величину, и у том смислу напуштање политике „двојних стандарда“, боље речено дволичног понашања. Укратко, реалистична политика почива на спознаји да се у свету не води (крсташка, идеолошка) борба између добра и зла, између црног (црвеног) и белог. Можда су у праву они који указују да се борба води између две нијансе сивог. Уз то, и највећа сила има стварне границе своје моћи и, што се у савременом свету показује као све значајније, ограничене способности да предвиди све могуће последице својих поступака. Обазрива суздржаност и сарадња имају своје место и вредности и у спољној политици. Равнодушност према мишљењу и потребама других, која карактерише сваку хегемонистичку политику, дугорочно гледано су контрапродуктивне и неуспешне.

11. У спољној политици су важни национални интереси. Државе често долазе у сукоб због супростављених националних интереса. Тешкоће и проблеми настају због постојања дилема о томе како остварити идеале и заштитити националне интересе. На пример, кад се Америка као глобална велесила понаша тако као да је у њеном домену све што се догађа у свету, чиме се границе између националног и међународног губе или постају флуидне. У ту сврху идеје демократије и људских права користе се, заправо злоупотребљавају, за мешање у унутрашње ствари других земаља.

Спољна политика државе је изузетно сложена материја, условљена разним околностима и предодређена многим чиниоцима. У томе кључну улогу и утицај имају: геостратешки положај, војна моћ, економска снага и утицај, однос снага у свету и систем државног уређења. У свим тим областима, након завршетка Хладног рата, доминирале су Сједињене Државе и беспоговорно, а често и арогантно, наметале своје интересе и своја виђења националних и светских проблема. Биполарна структура света прерасла је у униполарну са САД

као једином и неприкосновеном силом, истовремено победницом, предводником западног, „слободног“ света, и уз то економски и војно најмоћнијом државом. Најтеже последице подносила је и трпела Русија, као наследница некадашње суперсиле, која је претрпела пораз и колапс, а економски се налазила у понижавајућем положају. Оно што ју је спасло да не буде разбијена и потпуно деградирана јесте поседовање нуклеарног оружја. И њена армија и нуклеарно наоружање претрпеле су огромна искушења. Америка је чекала да време, немаштина, дезоријентација и губитак вере у будућност докрајче и ту једино преосталу моћ бивше суперсиле.

Догађаји у Грузији били су озбиљна провокација на којој се нова спољнополитичка концепција Русије потврдила и положила испит. Потврдило се да је војна сила и даље кључни фактор у глобалној политици. И поред оштрог дипломатског и вербалног одбацивања и осуђивања примене силе, нико из западне алијансе није ни покушао да испуни обећања дата Грузији. После одлучног одговора Русије, тешко да ће се ико усудити да оружјем решава територијална питања у близини њених граница.

У односу на Сједињене Државе, Русија уважава чињеницу да оне у свету заузимају посебно место, да су најача земља по војном потенцијалу, по економском и политичком утицају. У складу с новим спољнополитичким курсом, Русија, одлучно бранећи своје националне интересе, не жели конфронтацију већ дијалог са Америком, али дијалог равноправних у коме ће свака страна морати да води рачуна о интересима оне друге

12. Несумњива је Путинова заслуга да је, након дугогодишњег пропадања и понижавања Русије, успео да је економски консолидује и ојача и врати на светску политичку сцену као актера чији интереси и ставови морају да се уважавају.

Историја сведочи да вође утичу на начин на који се спољна политика формира и на њен карактер и сходно томе на понашање држава у светској политици. Примери Кенедија и Буша, Путина и Јељцина о томе довољно сведоче. Ипак треба бити опрезан, с обзиром да већина вођа делује у условима низа политичких, економских, међународних па и психолошких ограничења који смањују њихов утицај на догађаје. Стога су у праву они који упозоравају да релевантно пита-

ње није да ли су личне карактеристике вођа од значаја, него под којим условима њихове карактеристике имају утицај. И код Путина се потврђује да се утицај личних карактеристика вође на унутрашњу и спољну политику земље повећава када је његов ауторитет широко прихваћен од стране грађана. Исто тако, потврђује се да је национална криза амбијент који вођама пружа могућност (могућност не и извесност) да испоље своје способности. Путин је ту могућност искористио.

* * *

Уместо оптимистичких очекивања, почетак XXI века обележен је песимизмом због опасности сукоба као последице растућег јаза између Севера који располаже финансијском, технолошком и војном моћи и Југа где живи највећи део светске популације и где се налази већина необновљивих природних ресурса. Истовремено на међународну позорницу ступају нови претенденти на моћ, као што су Русија, Кина, Индија, Бразил, које имају природне и неке друге ресурсе за такав скок, чиме угрожавају стечене позиције и интересе Севера, односно Запада. Нова Русија се разликује од осталих претендентата по томе што је, све до пропасти Совјетског Савеза, припадала једној од две суперсиле. Данас је третирају као поражену страну или, у најбољем случају, као земљу која „једноставно нема ресурсе за игру глобалне моћи...“. Стога, по мишљењу тих аутора, „свесна своје рањивости, Русија наглашава мултилатерални дипломатски приступ својим многобројним безбедоносним проблемима...“ (Чарлс В, Кегли Јр. и Јудин Р. Виткоф, Светска политика, тренд и трансформација, Београд, 2006, стр. 686). Мада су ове оцене изречене 2002. године, такво схватање, као што смо видели, чини основу и „Стратешког плана Стејт департмента за период 2007-2012“.

Нови курс спољне политике Русије због глобалне кризе, опште несигурности и прекомпоновања светске економске и политичке сцене добијаће све више на значају. Он нуди одговор на неизбежно питање савременог друштва: да ли ће се у XXI веку и даље користити стари приступи светској политици, или ће бити одбачени пошто ће нова питања захтевати и нове одговоре. И данас је актуелна мисао Џона Ф.

Кенедија: „... Заједно ћемо спасти нашу планету, или заједно ишчезнути у њеном пламену“.

Русија је прокламовала да не жели „ни изолацију ни конфронтацију“. Она се залаже и бори за партнерске односе и сарадњу на принципима равноправности. Са значајним економским и војним потенцијалом у реализацији новог спољнополитичког курса, она се активним залагањем бори за промену превазиђених односа политике с позиција силе, свесна своје снаге и нарасле моћи.

Литература

Внешњаја политика России: мненија експертов, Москва, 2002.

Економическаја ситуација в России, Москва, 2002.

Кенеди Пол, Припреме за XXI век, Београд, 1997.

Медведев Рој, Владимир Путин четири године у Кремљу, Београд, 2005.

Хобсбаум Ерик, Доба екстрема, Београд, 2002.

Живанов Сава, Русија у време Јељцина, друштвени процеси и политичко организовање (1990-1999), Београд, 2002.

Борислав Джурович

ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА РОССИИ И МИРОВОЙ КРИЗИС

Резюме

За последне 30 лет российское государство и общество прошли через тяжелейший период исключительных испытаний и искушений. Вслед за экономическим кризисом 80х г.г., результатом которого стал структурный кризис и распад СССР, пришел коллапс 90х г.г. Однако после успешного 8-летнего периода обновления и прогресса нагрянул мировой экономический кризис. Стечением исторических обстоятельств Россия из одного политико-экономического кризиса перешла в другой, не завершив при этом строительство новой экономической системы, однако, успев воостановить свой политический идентитет. В мире существует немного

государств, которые пережили такие драматические преобразования как Россия за последние десятилетия.

Ключевые слова: мировой кризис, сфера влияния, национальный интерес, Россия, Путин, война в Грузии.